

Sygn. akt *IV Ka 166/15*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 marca 2015 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy IV Wydział Karny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący SSO Włodzimierz Hilla

Sędziowie SSO Piotr Kupcewicz

SSO Adam Sygit (sprawozdawca)

Protokolant Mateusz Pokora

przy udziale Andrzeja Chmieleckiego - prokuratora Prokuratury Okręgowej w Bydgoszczy

po rozpoznaniu dnia 25 marca 2015 r.

sprawy **P. T.** s. J. i E. ur. (...) w I.

oskarżonego z art. 177 § 2 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k. i z art. 178 a § 1 k.k.

na skutek apelacji wniesionych przez prokuratora i obrońcę oskarżonego

od wyroku Sądu Rejonowego w Inowrocławiu

z dnia 12 listopada 2014 roku - sygn. akt II K 92/14

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w Inowrocławiu do ponownego rozpoznania.

Sygn. akt *IV Ka 166/15*

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Inowrocławiu z dnia 12 listopada 2014 roku, w sprawie o sygnaturze akt II K 92/14, oskarżonego P. T. - w zakresie zarzuconych mu aktem oskarżenia czynów - uznano za winnego tego, że w dniu 8 października 2013 roku w G. na ulicy (...) umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym w ten sposób, że jadąc na trasie L. – G., kierując w stanie nietrzeźwości – 0,60 mg/l, 0,45 mg/l i 0,47 mg/l alkoholu w wydychanym powietrzu – samochodem osobowym marki A. nr rej. (...), nie zachował szczególnej ostrożności oraz nie dostosował prędkości do panujących warunków drogowych, w wyniku czego stracił panowanie nad pojazdem i zjechał na lewe pobocze, a następnie na chodnik znajdujący się za pasem zieleni, gdzie potrącił prawidłowo idącego chodnikiem R. N., w następstwie czego R. N. doznał obrażeń ciała w postaci zmiążdżeniowego otwartego III stopnia złamania podudzia prawego, wielopoziomowego ze zmiążdżeniem tkanek miękkich i oskalpowaniem skóry na wysokości od okolicy nadrzepkowej do wysokości ok. 7 cm ponad prawym stawem skokowym, złamania lewej piszczeli na odcinku bliższym i rany dł. 2 cm przednio – bocznej powierzchni lewego podudzia w 1/3 bliższej, które to obrażenia należy zakwalifikować do kategorii kalectwa (ciężka choroba długotrwała, choroba zagrażająca życiu, istotne zniekształcenia i zeszpecenia ciała oraz znaczna trwała niezdolność do pracy w zawodzie), po czym zbiegł z miejsca wypadku, to jest za winnego popełnienia przestępstwa z art. 177 § 2 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k. i za to, na podstawie art. 178 § 1 k.k., skazano go na karę 2 (dwóch) lat pozbawienia wolności, zaliczając na jej poczet okres tymczasowego aresztowania w sprawie od dnia 01.10.2013 roku do dnia 07.11.2013 roku. Ponadto: na podstawie art. 42 § 3 k.k., orzeczono wobec oskarżonego środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na zawsze; na podstawie art. 47 § 1

k.k. orzeczono od oskarżonego nawiązkę w kwocie sześćset złotych płatną na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej; na podstawie art. 63 § 2 k.k. zaliczono oskarżonemu na poczet orzeczonego środka karnego okres rzeczywistego zatrzymania dokumentu prawa jazdy od dnia 08.10.2013 roku i na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. zwolniono oskarżonego od zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kosztów sądowych i obowiązku uiszczenia opłaty.

Od powyższego wyroku apelację złożyli:

1. Prokuratura Rejonowa w Inowrocławiu, skarżąc wyrok w całości na niekorzyść oskarżonego i zarzucając obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 178 a § 1 k.k. wyrażającą się w uznaniu przez Sąd Rejonowy w Inowrocławiu, iż oskarżony P. T. swoim zachowaniem nie wyczerpał znamion występku z art. 178 a § 1 k.k. oraz rażącą niewspółmierność kary wymierzonej oskarżonemu w stosunku do stopnia winy i społecznej szkodliwości przypisanych mu czynów, wyrażającą się w wymierzeniu kary dwóch lat pozbawienia wolności co sprawia, iż wymierzona kara pozbawiona jest wychowawczego wpływu na oskarżonego oraz walorów społecznego oddziaływania i wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Inowrocławiu do ponownego rozpoznania.

2. obrońca oskarżonego, skarżąc wyrok w części dotyczącej kary i zarzucając rażącą jej niewspółmierność a podlegającą na: wymierzeniu kary bezwzględnej pozbawienia wolności, podczas gdy postawa sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste, dotychczasowy sposób życia oraz zachowanie się po popełnieniu przestępstwa nakazywały przyjęcie, że wystarczające dla osiągnięcia wobec oskarżonego celów kary a w szczególności zapobieżenia powrotowi do przestępstwa jest skorzystanie z instytucji warunkowego zawieszenia wykonania orzeczonej kary pozbawienia wolności oraz orzeczeniu środka karnego w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na zawsze, podczas gdy elementy przedmiotowe i podmiotowe czynu nakazywały uznanie, że zachodzi wyjątkowy wypadek uzasadniony szczególnymi okolicznościami przemawiający za orzeczeniem środka na okres o którym mowa w art. 43 § 1 k.k. i wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zastosowanie wobec oskarżonego instytucji warunkowego zawieszenia wykonania orzeczonej kary pozbawienia wolności oraz orzeczenie środka karnego w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres o którym mowa w art. 43 § 1 k.k.

Sąd odwoławczy zważył, co następuje:

Zainicjowane postępowanie odwoławcze doprowadziło do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do jej ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Inowrocławiu wobec częściowej zasadności apelacji rzecznika oskarżenia publicznego.

Podstawą rozstrzygnięcia sądu odwoławczego było uznanie, iż – w świetle dotychczas zgromadzonego materiału dowodowego - słusznie zakwestionowano przyjętą przez Sąd Rejonowy w Inowrocławiu konstrukcję prawną czynu współukarane go odnośnie zarzuconego P. T. występku z art. 178 a § 1 k.k. Nie jest to jednak wynik zasadności sformułowanego w petitum apelacji prokuratora zarzutu obrazy prawa materialnego ale zawartego już w uzasadnieniu tego środka odwoławczego zarzutu dotyczącego błędu a właściwie braku ustaleń faktycznych, pozwalających na podjęcie takiego rozstrzygnięcia. Obraza prawa materialnego polega bowiem na jego wadliwym zastosowaniu w orzeczeniu, które zostało oparte na trafnych i niekwestionowanych ustaleniach faktycznych. Tym samym obraza prawa materialnego nie ma miejsca, gdy wadliwość orzeczenia w tym zakresie jest wynikiem błędnych ustaleń faktycznych, przyjętych za jego podstawę lub naruszenia przepisów procesowych lub też brakiem takowych a pozwalających na ocenę prawidłowości zastosowanej regulacji prawnej. Natomiast błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia to błąd, który wynika bądź z przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów (błąd „dowolności”), bądź też z niepełności postępowania dowodowego (tzw. błąd „braku”).

Niezależnie od oceny sposobu sformułowania apelacji i konkretyzacji jej zarzutów przez rzecznika oskarżenia należy wskazać, że wystarczającym warunkiem przyjęcia i merytorycznego rozpoznania środka odwoławczego przez sąd drugiej instancji a złożonego nawet i przez podmiot wykwalifikowany, jest określenie zarzutów stawianych rozstrzygnięciu i ich uzasadnienie oraz wskazanie wniosków odwoławczych. Niewątpliwie byłoby wysoce pożądanym, aby podmiot fachowy wyczerpująco i prawidłowo określał zarzuty, wskazując w nich w sposób przejrzysty określone uchybienia w taki sposób, aby nie było potrzeby ich wyprowadzania z uzasadnienia środka odwoławczego, ale jeżeli

nawet podmiot fachowy nieprawidłowo „zakwalifikuje” konkretne uchybienie, o możliwości orzeczenia w tym zakresie decydować będzie to, czy uchybienie w istocie zostało podniesione, czy miało ono miejsce i czy wpłynęło na treść orzeczenia przy art. 438 pkt 2 i 3 k.p.k., nie zaś to, czy nadto zostało ono prawidłowo sformułowane i umieszczone w odpowiednim miejscu środka odwoławczego. Tak więc wskazany ale nie w petitum apelacji, a w jej uzasadnieniu, zarzut winien być przedmiotem oceny sądu drugiej instancji. Granice odwołania wyznacza bowiem treść całego środka odwoławczego, jeżeli to z niej wynika zamiar skarżącego.

I tak, w uzasadnieniu apelacji podniesiono, iż przyjęcie konstrukcji prawnej czynu współukaranego uprzedniego zostało umotywowane przez sąd jedynie ustaleniem, iż oskarżony kierował pojazdem przez około 2-3 kilometry i w pojeździe przebywał przez kilka minut. Skarżący wskazał jednocześnie na konieczność poczynienia dokładnych ustaleń m.in. jaką trasę pokonał oskarżony kierując pojazdem mechanicznym w stanie nietrzeźwości. W tym zakresie należy podkreślić, że sformułowany aktem oskarżenia zarzut dotyczył zachowania P. T. mającego miejsce „na trasie L.-G.” i oskarżyciel odnosił powyższe do trasy od posesji nr (...) w L. do posesji nr (...) przy ul. (...) w G. (vide: uzasadnienie aktu oskarżenia - k. 406v). Sąd Rejonowy w Inowrocławiu dokonując oceny tego zachowania ograniczył się do ustalenia, iż miejscowość L., skąd oskarżony w dniu 8 października 2013 roku rozpoczął jazdę w stanie nietrzeźwości „oddalona jest około 3 kilometry od jego miejsca zamieszkania” (strona 1 uzasadnienia) a „oskarżony z miejscowości L. do G. przejechał zaledwie około 2-3 kilometry” (strona 13 uzasadnienia). Tymczasem z akt sprawy (choć jedynie notatki urzędowej sporządzonej przez funkcjonariusza Policji K. P. - k. 139), wynika że odległość pomiędzy w/wym. posesjami wynosi około 3,5 kilometra, trasa przebiega zarówno przez teren zabudowany, jak i niezabudowany oraz wiąże się z pokonaniem m.in. przejazdu kolejowego w miejscowości G.. Okoliczności te nie były przedmiotem ustaleń sądu I instancji a wpływają na ocenę stopnia społecznej szkodliwości czynu z art. 178 a § 1 k.k.

Istotne przy tym jest i to, iż oskarżonemu zarzucono popełnienie przestępstwa wyczerpującego znamiona art. 178 § 1 k.k., również wobec jego ucieczki z miejsca już spowodowanego wypadku. Zgromadzony materiał dowodowy, niekwestionowany przez oskarżonego, wskazuje iż także trasę do miejsca, gdzie ujawniono samochód (G., ul. (...)) pokonał on znajdując się w stanie nietrzeźwości. Zachowanie to nastąpiło już po popełnieniu przestępstwa zarzuconego w punkcie I aktu oskarżenia i niewątpliwie nie było zachowaniem uprzednim. Z zeznań świadka M. R. wynika, iż był to odcinek dalszych 500-700 metrów (k. 473). Redukcja stanu abstrakcyjnego zagrożenia nie może więc dotyczyć – jak przyjął sąd I instancji - jedynie stanu poprzedzającego spowodowanie wypadku (strona 12-13 uzasadnienia).

Ponadto zasadnie podniósł apelujący rzecznik oskarżenia publicznego, że dla oceny czy możliwa jest redukcja oceny prawnokarnej poprzez konstrukcję czynu współukaranego konieczna jest ocena okoliczności przedmiotowego zachowania mającego zostać zredukowanym a wpływających na ocenę stopnia społecznej szkodliwości. Dotyczy to nie tylko przebytej odległości w stanie nietrzeźwości, ale i przebiegu trasy przejazdu, sposobu kierowania pojazdem, stanu nietrzeźwości, gdyż wszystko to wpływa na zakres spowodowanego w ten sposób zagrożenia bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Dopiero powyższe pozwoli na prawidłowe ustalenie stopnia społecznej szkodliwości obu zarzuconych czynów, ich porównanie oraz ewentualne uznanie czy zakwalifikowanie czynu z art. 177 § 2 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k. „w pełni pozwala na oddanie stopni bezprawia kryminalnego zachowania się oskarżonego” (strona 13 uzasadnienia).

Kwestia przesłanek do zastosowania konstrukcji czynu współukaranego wobec sprawcy wypadku drogowego, który wcześniej kierował pojazdem mechanicznym w stanie nietrzeźwości jest przedmiotem rozbieżnych poglądów, w szczególności wśród przedstawicieli doktryny prawa karnego. Powyższe podniósł również obrońca oskarżonego w odpowiedzi na apelację prokuratury. Jednakże sąd odwoławczy chce dobitnie podkreślić, że w pierwszej kolejności konieczne jest poczynienie przez sąd konkretnych ustaleń faktycznych a odnoszących się do przesłanek uzasadniających ewentualne zastosowanie tej konstrukcji odnośnie konkretnego przypadku. Po drugie, zasadą jest, że zachowanie sprawcy, kierującego pojazdem mechanicznym w stanie nietrzeźwości, który w następstwie naruszenia zasad bezpieczeństwa w ruchu powoduje wypadek komunikacyjny, stanowi dwa odrębne czyny zabronione - jeden określony w art. 178a § 1 k.k., drugi zaś - w art. 177 § 1 lub 2 k.k. w związku z art. 178 § 1 k.k. (vide: orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2002 roku w sprawie I KZP 4/02, publ. OSNKW 2002/5-6/37). Ewentualna redukcja ocen prawnokarnych przy zastosowaniu konstrukcji przestępstwa współukaranego może zostać dokonana

tylko wyjątkowo (vide: orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2008 roku w sprawie III K 41/08, publ. LEX nr 436431) i przy uwzględnieniu okoliczności konkretnego przypadku. Z reguły dotyczyć to będzie współukaranego czynu uprzedniego i sytuacji, gdy wypadek miał miejsce bezpośrednio po rozpoczęciu kierowania pojazdem mechanicznym w stanie nietrzeźwości (vide: orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 2008 roku w sprawie V KK 91/08, publ. LEX nr 436445). Jeżeli nie miało to miejsca bezpośrednio po uruchomieniu pojazdu i rozpoczęciu jazdy, to tym samym stan abstrakcyjnego zagrożenia, spowodowanego prowadzeniem pojazdu w stanie nietrzeźwości, nie trwał na tyle krótko, aby po porównaniu stopnia społecznej szkodliwości obu czynów móc dojść do konkluzji, że czyn zakwalifikowany z art. 177 § 2 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k., który stanowiłby podstawę skazania, w pełni pozwalałby na oddanie stopnia bezprawia kryminalnego zachowania sprawcy (vide: orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2008 roku w sprawie III K 41/08, publ. LEX nr 436431).

Wobec powyższego uznano, że apelująca Prokuratura Rejonowa w Inowrocławiu słusznie zakwestionowała – jednakże na chwilę obecną w związku z brakiem koniecznych a jednoznacznych ustaleń - zasadność uznania, iż zachowanie oskarżonego a wyczerpujące znamiona występku z art. 178 a § 1 k.k. stanowiło współukarane przestępstwo uprzednie. Przedmiotem dalszych ustaleń w toku ponownego postępowania pierwszoinstancyjnego winny znaleźć się te, wskazane wcześniej, okoliczności. Dopiero wówczas będzie możliwe prawidłowe rozstrzygnięcie czy rzeczywiście w przedmiotowej sprawie mamy do czynienia z pozornym zbiegiem przestępstw, nakazującym odstąpienie od odrębnego zakwalifikowania i ukarania oskarżonego za czyn zarzucony mu w punkcie II aktu oskarżenia.

Z uwagi na powyższe a tym samym konieczność uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do jej ponownego rozpoznania celem uzupełnienia postępowania dowodowego w tym zakresie (w pozostałym możliwe będzie poprzestanie na ujawnieniu dowodów zgodnie z art. 442 § 2 k.p.k.) poza oceną sądu odwoławczego pozostały zarzuty obu apelujących odnośnie zasadności rozstrzygnięcia o karze, w tym i środku karnym w postaci zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych (zgodnie z art. 436 k.p.k.). Argumentacja skarżących w tym zakresie musi być jednak przedmiotem rozważań Sądu Rejonowego w Inowrocławiu. Ponadto należy podnieść, iż po ponownym rozpoznaniu sprawy i w przypadku konieczności sporządzenia części motywacyjnej orzeczenia sąd I instancji winien mieć na uwadze, że niewywiązanie się z wymogów określonych art. 424 k.p.k. może uniemożliwić kontrolę odwoławczą skarżonego orzeczenia. Powyższa uwaga odnosi się do tego, że w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Rejonowy w Inowrocławiu przedstawiając motywy swego orzeczenia o karze odnosił się do kary roku i sześciu miesięcy pozbawienia wolności, uznając ją za wystarczająco dolegliwą (strona 16 uzasadnienia), w sytuacji wymierzenia kary dwóch lat pozbawienia wolności. Ponadto prawidłowość orzeczenia o karze zawsze jest warunkowana uwzględnieniem wszystkich ustawowo określonych dyrektyw jej wymiaru. Należy do nich również zachowanie się sprawcy po popełnieniu przestępstwa, a zwłaszcza staranie o naprawienie szkody lub zadośćuczynienie w innej formie społecznemu poczuciu sprawiedliwości, a także zachowanie się pokrzywdzonego, ale także i rodzaj oraz rozmiar ujemnych następstw przestępstwa. W związku z powyższym przedmiotem oceny winno być zarówno stanowisko pokrzywdzonego w przedmiotowej sprawie wyrażone w postępowaniu przygotowawczym, w toku rozprawy pierwszoinstancyjnej, jak i rozprawy odwoławczej, jak i pozostałe, ustawowo określone, dyrektywy wymiaru kary.